

DUŠE V LABYRINTU

JIRÍ SIROTEK

Jiří Sirotek

Duše v labyrintu

„Ve světě ztracená duše zapomíná na vlastní božský původ, snaží se pochopit sebe sama a svůj vztah k božskému „zdroji“ či „světu“, z něhož vyšla a do kterého se může vrátit jen tehdy, když plně pozná svou vlastní podstatu.“

Irene Gad: Příběhy duše I

1.

Tanec smrti

Jednoho dne v roce 2014 se mi nad ránem zjevila smrt, a to dost zvláště.

Kdyby to bylo ve snu, bylo by to v pořádku. Ale nebyl to sen. Byl jsem probuzený, ještě jsem neotevřel oči. Najednou jsem uviděl před vnitřním zrakem malou černou kostru. Titěrnou jako bývají figurky, které si řidiči věší pro štěstí do auta. Snažil jsem se na ni soustředit, abych zjistil, co to je. Co to přede mnou poskakuje jako loutka, s níž si někdo hraje? Ano, byla to kostra jakoby černě načrtnutá jemnými linkami. Vypadalo to zčásti jako kresba. Ale v pohybu. Jako by se ta malá smrtka smála a tančila vítězný tanec. Vzácně mívám takové vizuální vjemy mezi spánkem a bděním, ukazují se vždy jen nakrátko. Smrt jsem zatím nikdy neviděl. Co to znamená?

Otevřu oči. Ležím na váleňdě pod oknem, je pozdní ráno, město temně hučí. Ticho v Praze vlastně není ticho. Je to vzdálené hučení jako přiboj nebo blížící se tanková armáda. Už zase je horko. Tohle léto je pořád horko. Jako by se Afrika čím dál víc stěhovala do Evropy. Dokonce i v noci je takové teplo, že se nedá spát. Když jdu spát, když se budím, můžu být nahý a přikrytý jen prostěradlem, stejně je mi pořád horko.

Před tím, než jsem usnul, jsem si představoval, že jsem v Divoké Šárce na dece s nějakou ženou. Která žena, nebylo tak důležité. Jen jsem si představoval, že sdílím přítomnost nějaké ženy. Hra imaginace. V horké noci jsem na chvíli usínal, na chvíli se budil, ale imaginace - já na dece se ženou - se vracela, nejprve jsem si zkoušel představit, že tam jsem s jednou, dvěma konkrétními ženami, ale pak se objevila fantazijní anima. Byla v té představě nakonec nahá, zvedla zadeček do polohy, která bere muže za srdce. Lehce prohnutá v pase, velmi štíhlá.

Ten obraz, na který jsem si vzpomněl toho rána, kdy jsem byl bez práce 223. den, měl inspiraci. Byl jsem předtím v Divoké Šárce na delší procházce. Na jednom klidném místě, na louce u potoka jsem uviděl pár sedící na dece. Byli veselí a dotýkali se vzájemně. Byl to klasický milostný kontakt, který vyjadřuje něhu. Když se muž a žena objímají a dotýkají - a odmyslíme si opačná pohlaví - dotýkají se dva lidé. Co když tento Boží záměr - stvořit pohlaví - sleduje ještě něco jiného než jen rozmnožování? Dva jedinci bez pohlaví by se sotva něžně dotýkali. Nebyla by v nich ta dychtivá touha poznat druhou bytost. Nebyla by tam ta silná touha a přitažlivost, která spojuje ženu a muže. A tak nás Bůh nejprve oddělil, abychom toužili po doteku, v němž člověk poznává jiného člověka. Přitom člověk podává ruku Bohu a Bůh se jemně dotýká člověka.

Ovšem že tyhle obrazy jsou produkt léta, uvažuji, když jdu na nákup do Břevnova přes starobydlou klášterní zahradu. Jdu pomalu. Zastavuji se pod stromy a jen tak zírám. „Nejde o to, co vidíte, ani o akt vidění, ale o to, co vidí ve vás,“ řekl kdysi mudrc Ramana Maharši. A co v nás vidí? Je to možná sám Bůh, Kosmické Vědomí. A tak zkouším zírat, abych nezíral já, ale aby To ve mně zíralo. Stromy

jsou tu mohutně vzrostlé a kolem ticho, plno stínů, i v tom sahar-
ském létě. Mniši a jeptišky tu nejsou, jen zahradníci a večer kněz
zavírá zahradu.

Uprostřed léta se počasí radikálně změnilo – po dlouhých vy-
prahlých týdnech přišly deště. Za okny jako by šumělo moře. Není
to však déšť, hustě kropící zahrady, ale ozvěna aut vjíždějících
prudce na mokrý povrch ulice na opačné straně domu.

Když jsem získal odstup od vize tančící smrti, napadly mě dvě
věci. Za prvé, že to nemuselo znamenat nic. Za druhé, že můj život
se v poslední době tak nějak zasekl, jako by se nehýbal, jevil se mi
jako prázdný. Stereotyp života je tím nápadnější, čím víc člověk žije
sám a bez práce. Není nucen chodit mezi lidi a uvědomí si, jak žije.
Možná mi jen podvědomí, jež miluje symboly, vesele naznačilo, že
smrt je za rohem a bylo by dobré něco začít dělat. Trošku zaplnit tu
prázdnotu. Tak by to mohlo být. Docela mě tento výklad a závěr
mých úvah uklidnil. Ale současně jsem si uvědomoval, že tohle
zklidnění člověka uspí a on rychle zapomene. Možná je teď dobré
nezapomínat, být ve střehu a něco dělat! Kdoví, co přijde.... O tančící
kostře jsem přemýšlel několik dní. Přece jen mě trochu postrašila.
Ale neumíral jsem ani já, ani nikdo v mém okolí.

Že smrt tančí, není kupodivu tak zvláštní. Před křesťanstvím li-
dé spojovali smrt jedince s tancem a zpěvem. Umírající člověk, po-
kud mohl, vstal, tančil a zpíval. Takovou scénu zachytil australský
hraný film „Deset kanoí“, který je celý o životě původních obyvatel
Austrálie. Jeden z domorodců byl těžce zraněn kopím. Přichází za
ním šaman. Podívá se na jeho zranění a udělá jen jednu věc, zašeptá
mu do ucha: „Umíráš. Duchové čekají“. Potom odejde. Nám se může

zdát, že toho moc neudělal. Ale z aboriginského hlediska udělal velmi důležitou věc – dal muži pokyn, aby se rozloučil se životem. Zraněný mohl začít tančit. Nahý snědý muž s černými kudrnatými vlasy těžce vstane a začne se pomalu pohybovat v jednoduchém tanci, dokud neztratí všechnu sílu.

Lidé to nemají jednoduché. Když přichází konec, ostatní živočichové prostě umřou. Člověk, nositel duše a rozumu, musí udělat vždy něco navíc. Ve filmu zraněnému muži dojdou síly a jen bezmocně leží. Ale mezitím začnou kolem něj tančit ostatní muži a tanec doprovázejí bubnováním. Vyskakují do vzduchu. Ten krátký skok jako by symbolizoval lidský život. Nahoru a dolů. Vyskočíš a spadneš. A je to... Domorodec by měl ještě zpívat píseň smrti. Ale na to už nemá sil. Ta píseň oznamuje, že umírá a jde za svými otci. „Starý dědeček vešel do jeho srdce, aby pomohl jeho duši ven,“ říká vypravěč. Australský domorodec neumírá navždy. Jeho duše odejde do vody a odtud se opět přemístí do břicha nějaké ženy.

„Smrt je po celý život za naším levým ramenem,“ prohlašuje čaroděj Juan Matus v „Síle ticha“.

2.

Muška

Sedím v klášterní zahradě a na papírech mi přistála malá muška.

Normálně bych ji odfoukl nebo smetl rukou, ale tentokrát jsem to neudělal. Pozoroval jsem ji. Zaujalo mě, že vítr fouká docela silně, ale mušce to nevadí. Drží jako přilepená. Měří sotva pět milimetrů i s tykadly. Je tak lehoučká, že by ji vítr měl odfouknout, ale ona se nějak záhadně drží. Dokonce přitom provozuje všelijaké další pohyby, které svědčí o tom, že má situaci pod kontrolou. Je to dokonalý letec.

Neví nic o mně – momentálním demiurgovi svého života, který ji může rozmáznout, kdy se mu zachce. Pozoruhodné je, že jí víchř nedělá žádné potíže. Zvládá ho jakoby nic. Dokonce začne po papíru lézt. Sleduje nějakou svou cestu. Kampak asi míří? Jaký má záměr? A proč má nějaký záměr? Je to její záměr nebo záměr někoho jiného? Něčeho jiného? Nevíme nic o muškách, které máme pod nosem. My tak chytří tvorové, že nás zajímá, co se děje stovky světelných let od nás. Zda tam také nežijí nějaké chytré opice a nevysílají kvůli nám a pro nás nějaké signály! Mohli bychom, až je najdeme, vysílat jedna strana k druhé signály a odrážet si je zpátky. A dlouho o tom přemýšlet, co znamenají. Dokud nezanikneme my, nebo ti druzí. Malá křídélka zvládá muška obratně jako zkušený mořeplavec

plachtoví své jachty v prudkém větru. Obratně s nimi manévruje, aby nebyla odfouknuta, dokud nebude chtít. Je bezpochyby daleko starším druhem než my, snad nejmoudřejší tvorové na světě. Byla stvořena kdysi dávno, kdy homo sapiens ještě ani omylem neexistoval. Předek člověka byl tehdy přinejlepším ve stádiu poloopice; možná naši předkové byli jakési myšky běžající v podzemí, na zemi a po stromech. Čilé myšky se zárnou budoucností, budoucí pánové veškerenstva. Bůh si s muškou, tím nepatrným tvorečkem, dal práci jako s každou jinou věcí na Zemi. A ona přežila miliony let a vše dokonale zvládá. Může to být rod starý 100 milionů roků. Proč Bůh stvořil takové tvory? Něco tím musel sledovat.

Planeta Země - něco tak nepravděpodobného. Krásná modrá planetka letí smrtónosným vakuem vesmíru - a je nám na ní tak příjemně. Je tu vzduch, teplo. Život je chráněn před kosmickým zářením a vládne tu skvělá ekologická souhra. Díky ní se vše stále obnovuje. Příroda se rozmnožuje a téměř všem druhům a rostlinám se daří. Veškerému životu jako by byl předurčen věčný koloběh. Je to náhoda? Vědci spočítali, že kdyby se ve vesmíru změnil jen jeden základní faktor vedoucí ke vzniku života, život by neexistoval, a už vůbec ne inteligentní život. Kdyby byla Země o něco blíže ke Slunci, voda v mořích by se vypařila, kdyby byla o něco dál, zamrzla by. Říká se tomu jemné vyladění vesmíru a antropický princip. Komplikovaný vzorec se povedl právě na naší modré kuličce. Zvláštní divadlo. Astronomové pomocí nejmodernějších dalekohledů stále hledají planetu podobnou Zemi a stojí za pozornost, jak se to nedaří. Už jich našli stovky, ale vždy, jako naschvál, je u nalezených planet, nějaký háček, který zřejmě existenci trvalého života ve smyslu pozemských ideálních podmínek vylučuje. Země je velmi exkluzivní klub.

Můj stereotypní život starého muže bez práce mi občas vnukne pocit, že se vše – víceméně - opakuje. Pocit, že se nic nového neděje, že se nic nevyvíjí, jsem zaznamenal poměrně nedávno. Dokonce mohu popsat, jak se to stalo. Začal jsem dělat stereotypní práci. Začal jsem žít stereotypně. Nemám už téměř vůbec potřebu něco měnit. Vnější svět tomu pocitu někdy docela dobře nahrává.

Tak třeba ty dvě pracovnice jedné školy, kolem kterých jsem chodil do práce. V určitou dobu tam byly. Kouřily a o něčem s velkým zaujetím rokovaly. Ani hezké, ani mladé, nezajímavé, nevábivé, nudné. Jejich životy nebudou nijak dobrodružné, ale často jsem je přistihl při velkém zaujetí. Ani neměly čas se na mě podívat. Byl jsem pro ně jen banalita, která nestála za pozornost. Ale mne ty ženy bavily. Docela jsem se na ně těšil a byl jsem zklamaný, když u branky do školy nestály. Byly jako lidský život sám. Vetrány do něj. Jako by navždy zasazeny na cestu pod staré kaštiny. Na stejném místě, vždy dva kroky od plotu. Byly součástí školy, cesty, stromořadí, Prahy, Čech, Evropy, Země, vesmíru. Jinak jsem o nich nic nevěděl. Nikdy jsem je neviděl v civilních šatech někde v davu. Asi bych je vůbec nepoznal. Byly šťastné? Nikdy jsem neviděl, že by se zasmály, dokonce se ani neusmály. Jejich život musel být strašný. Jako by neustále řešily nějaké obtíže. Obtíže existence. Probíraly určitě stále stejný problém, své životy, dychtivě přitom sály kouř z cigaret. Jako by jim měl přičarovat smysl.

Ale pozor, co když jsme na tom takto všichni? Jen jiné životy mají lepší pozlátka, lepší balení, lepší formát, atraktivnější formy. Od-

dával jsem se té libeňské nudě, jevila se bez konce. Ráno v 9 v práci, konec v 5 hodin. Do práce, z práce... jako by to nemělo nikdy skončit. Ale skončilo.

Představme si, že žijeme v podstatě stále totéž, ale jsme obeštířeni klamem, že se věci mění. Někdo nás začaroval. Velký mág. Možná stojí kdesi stranou a dobře se baví. Ví, k čemu to vše slouží a směřuje, ale ví to jen on. Možná nad námi poletují mágové, baví se pohledem na nic netušící mravence a občas odposlechnou naše směšné rozhovory, sledují naše komické starosti. Ale mág tady už nemusí být. Možná kdysi nastartoval horskou dráhu světa a vzal si dlouhou dovolenou. Horská dráha světa krouží, krouží stále dokola, nelze ji zastavit. Tvůrce možná už ani neexistuje. Jen my jsme stále tady a někteří z nás se snaží pochopit, co se vlastně stalo. A taky byla odhalena „Májá“. Udělali to Indové. Svět, ve kterém žijeme, je magická iluze, zjistili kdysi, věci se jeví jako reálné, ale nejsou tím, čím se zdají být. A přestali řešit změny. Snažili se dělat vše pořád stejně, protože je to stejně jedno. Ale bohužel i oni se nechali zmást okolním světem a připojili se k moderní civilizaci, kterou stvořili a rozšířili Evropané. A aby to bylo ještě složitější – horská dráha se mění. Všichni v ní nějak ovlivňují ostatní. A všechno to na jedné malé zvláštní planetě krouží kolem středu Galaxie. I naše Galaxie je součástí nějaké kupy galaxií a ty všechny dohromady někam letí. Kam letí, je nejasné, protože vesmír nemá hranice ani cíl.

Lidský rod - něco tak zvláštního. Živočich podobný lidoopům - který se však obléká do pracně vyrobených látek. Živočich, který vyrábí kovová vozítka a přejíždí v nich stále po planetě – sem tam, tam sem a zpět. Schopný žít všude. Ve sněhu, na pouštích, v horách, na zemi, pod zemí, pod mořem, ve vesmíru. V současnosti plánuje

přestěhovat se na Měsíc a na další planety, někteří by chtěli i k sousedním hvězdám – osídlit galaxii. Proč? Abychom svoji nudu roznesli všude.

Čím má člověk více techniky, tím více spěchá a tím je rychlejší, čím víc má času, tím více práce si vymýšlí. Rozmnožuje se stále víc. Někdy umírají jeho děti hlady. Nevadí mu žít se odpadky, přehrabovat se v horách smrdutých odpadků, které v nekonečném řetězci přivázejí nákladní vozy, a žít z nich. Nevadí mu žít na ulici, spát v křoví, v krabicích, pod mosty ... Zdá se, že je nezničitelný. Je nesmírně kreativní. Není to žádné tupé hovado. Před ničím se nezastaví. Je strašně zvědavý, vleze všude. Všechno, co se hýbe, zabíjí a téměř všechno sní. Každou vhodnou zemědělskou plochu něčím osází a sní to. A prožívá to. O všem přemýšlí. Nejvíc ho zlobí, když něčemu nerozumí, když něco nejde spočítat.

3.

Sen

Zdálo se mi, že se mi utopila dcera.

Co je vlastně realita, když zapomínáme, co bylo kdysi důležité pro nás, ale i věci, které jsou důležité pro druhé lidi? Je realita jen to, co si pamatujeme, nebo to, co se opravdu stalo, ale o čem nikdo neví, i to, co bylo zapomenuto? Není realita jenom labyrint, kde bloudíme, potkáváme druhé lidi a nemůžeme jim rozumět a oni nerozumí nám?

Tisíce snů nás provázejí životem. Ale ten, který se mi zdál před Velikonocemi 2014, mne zaskočil. Velikonoce jsou svátky obětování, ale já určitě nechtěl obětovat svoji dceru. Ve snu jsem měl velmi malou dceru a byl jsem s ní sám na letišti. Na tom letišti byl velký bazén. Bylo to miminko, které jsem nesl na rukách, najednou mi vypadlo, když jsem byl nad tím bazénem. Spadlo do vody a hned zmizelo. Matka mého dítěte tam nebyla, což je zvláštní, když bylo tak malé. Muži sami necestují s miminky. Proč tam matka nebyla? Nevím, jako by v tom snu nehrála roli. Dítě jsem měl na starost já. Matka tedy existovala, žili jsme spolu, ale momentálně nebyla v dosahu. A já ani nevím, kdo to byl. Nejhorší bylo, že jsem měl absolutní zodpovědnost a zklamal jsem! Cítil jsem to už ve snu. Ten bazén byl podivný. Nebyl to normální bazén, na dně byly nejrůznější věci, jako kdyby voda zatopila místnosti, celé zařízené pokoje. A bylo to ještě složitější. Mimo to,

že na dně bylo mnoho věcí, byl tvar bazénu členitý, nebyl to žádný kvádr s rovným dnem, úroveň dna se měnila, hloubka byla nestejná, místy nedohledná. Děťátko mi vypadlo z rukou a hned zmizelo. Skočil jsem do vody a ponořil se, abych ho vytáhl. Jenomže zmizelo. Voda byla zcela čistá a dobře jsem viděl všemi směry. Ale dítě nebylo nikde. Dělal jsem pod vodou tempa jako šílený, jak jsem byl – oblečený, se zadržným dechem, prohledával jsem věci na dně bazénu, proploval z jedné místnosti do druhé, bazén ale neměl konce... Propadal jsem zoufalství, protože jsem svou dceru nikde neviděl, a tak jsem nakonec vylezl z bazénu a běžel zavolat pomoc. Jenomže to bylo v Německu! A já se bál, jak se s Němci domluvím, i když německy jsem trochu uměl. Zavola jsem policii. Na druhé straně byl policista a já mu horečně, vyděšeně vysvětloval, co se stalo. „Moje dcera, malé dítě, mi spadla do bazénu na letišti! Rychle mi pošlete pomoc, nebo zemře.“ Ale policista, místo aby řekl: „Ano, posílám pomoc“, se ptal stále dokola, co se stalo, jako by mi nerozuměl. Zápasil jsem s němčinou a znovu mu popisoval situaci. Pak najednou vzal telefon jiný policista, mladý muž, a začal na mě rvát: „Ty jsi ji schválně zabil!“ Řval na mě nenávistně. Lekl jsem se. Vypadalo to najednou tak, že jsem ztratil dceru a ještě mě omylem zavřou jako vraha. Současně jsem tragicky vnímal, jak čas běží a že už je pozdě, že už ji není možné zachránit. Utopila se.

Sen s utonulou dcerou mne zaskočil, ba vystrašil. Kojenci nebo batolata se v mém okolí vůbec nevyskytují. Muselo tedy jít o symbolický sen. Začal jsem přemýšlet nad jeho symbolikou: malé dítě, dcera, voda, letiště... Proč Německo? Nechápal jsem to. Jisté bylo jen to, že jsem byl snem znepokojený a že jsem ve snu udělal tragickou chybu. Přitom jsem si vzpomněl na Dianu, terapeutku a někdejší kamarádku, která se výkladem snů zabývala. Napsal jsem jí tedy dopis, kde jsem sen podrobně popsal, a poslal ho po internetu. Od-

pověď byla strohá: „Ty si nevzpomínáš, jak jsem ti vyprávěla, že jsem byla v jednom minulém životě tvoje dcera? A skončilo to tragicky?“

Ano. Vybavil jsem si to, ale v jejím příběhu byla dospělá. A navíc podivných informací od Diany a zvláštních zážitků s ní v době, kdy mne léčila, bylo tolik, že jsem na to zapomněl. Psycholog by řekl: vytěsnil. Snad to pro mne bylo nepřijatelné. Nechci, aby Diana byla v minulém životě moje dcera. Nechci o tom vůbec přemýšlet, že byla a ještě ke všemu náš vztah skončil špatně. A krom toho – co s tím mohu dělat? Je pozdě a já si z toho nic nepamatuju. Ta představa byla příliš nepříjemná. A nepříjemné věci si radši nepamatuji. Však se říká, že člověk si z mládí pamatuje to pěkné a na ty nepříjemné věci časem zapomene. Ale nejen já, také Diana zapomínala. Když jsem se jí při našem posledním setkání zeptal na jednu záhadnou a dodnes pro mne nepochopitelnou věc, řekla úplně klidně, že si to nepamatuje...

Nejhorší by bylo, kdyby sen znamenal, že jsem ztratil vlastní duši. Malé dítě je v symbolice považováno za čistou bytost, za něco neposkvrněného, jako má být sama duše. Pohled do psychoanalytického snáře mě trochu uklidnil. Nebylo tam nic o ztrátě duše, ale spíše o ztrátě citlivosti, schopnosti přijímat. Sen muže o ženě: „...vztah k vlastním pocitům a intuitivnímu já...“.

Sen muže o smrti dcery: „...pocity při velké ztrátě nebo při ztrátě nějakého vztahu.“ Měl bych se někdy sejít s Dianou, třeba mě něco napadne.

Co je však realita, když zapomínáme věci, které jsou důležité? Podívejme se na svůj život nikoli lineárně, ale jako by vše trvalo. Všechny vztahy, omyly, chyby i dobré skutky a pokusy o ně existují.

I když na ně zapomínáme, jsme stále se všemi lidmi, které jsme kdy potkali. Jenomže o tom nevíme. Ale to propojení existuje. Občas problikne vzpomínka.